

1916

PREZOS DE SUSCRIZÓN

na Cruña, 6 mes. 40 cts
 Fora, » 50 »
 Coste d'un número 10 »
 Amérea 2 pts. trimestre

Número V

= Redacción =
 e administración:
 CANTÓN GRANDE
 = 16, BAIXO =

A CRUÑA
 25 DECEMBRE

BOLETÍN DECENAL

Idearium da Hirmandade da Fala en Galicia e nas colonias gallegas d'América e Portugal

O evanxelio dos novos poetas

Anunciación do noso rexurdimento

POR D. RODRIGO SANZ

Eu coido xa de vello qu'un país non desenrola unha misión histórica, fallo do poeta pra ela. Non é qu'o poeta cree a misión nin inicie a etapa: é cuáseque fixo qu'en total-as xeneracións nasce algún home que tería de ser o poeta se fose o tempo, coma cada outono cai do árbore algunha semente perfeita, sen que cada unha chegue a producir un rei do bosque. O poeta non é causa da nova etapa; é, mais ben, efecto das arelas populares qu'a inician en caos. Pro ó poeta é sinal da nova etapa, anunciaa, acráaa e pon en orde seu caos inicial com'a bris milagreira que bufou sobras augoas do Xénesis... A obra do poeta non ten verba mais percisa e xusta qu'a verba *evanxelio* e boa nova.

Ende ben: eu leio poucos versos, porque leio o comenzo, soilamente, de moitos, xa que non atopo o non sei qué qu'esculcando busco. Lein os de Rosalia con sede; e a sede siguem'ó finar, porque Rosalia foi o poeta dos nosos ¡ai!, y-eu esculcaba mais aló do salouco. Lein os de Curros con afán, e o afán quedou ó fina; porque Curros foi o poeta dos nosos ¡ei!, y-eu esculcaba mais aló d'este berro... Inda estou agardando ler os de non sei quen, os do poeta dos nosos ¡por eiqui! Sospeito e presinto que terá de ser o que rompa a cantar ó noso emigrante, ó aldeán noso que traballa moi lonxe da chouza pr'a chouza, e dende moi lonxe dona escolas pr'a sua aldeia, e moi lonxe fai Centros Gallegos que valen por cibdades no número de socios e na cantía de presuposto, e qu'én total-a América, y-até n'Oceania, ven forxando as *colonias de Galicia*, o imperio espiritual da nosa raza no mundo...

Ese poeta ten de sere nado xa, nado é con fixeza... pro o tempo inda non é pr'o seu evanxelio, sen dúbida. Temos, por elo, qu'axeitarlle advenimento, temos que poñermos

en arelas vivas, en *espectación de rentes*. Pra elo temos que comunicarnos o miolo y-o corazón até o mais fondo; e pra elo, temos que falarmos na língoa qu'entendéndoa todos, falan cinco sestós da nosa pobración... xa qu'outro idioma non nos comunicará as almas até o fondo y-até o máximo, com'o cantare do gramófono ou o parolar do teléfono déixanos algo por encher e por satisfacer.

Sen esa tremación colectiva que devén d'unha compreta comunicación pol-a língoa propia—com'o individual devén d'unha compreta relación de neuronas pol-o pensare propio de cada un—...¿qué cantará ese poeta xa nado? Cantará, com'os outros, a fror y-o regato, o bosque y-a mareia, a ría y-o peixaxe. Pro non poderá sair en evanxelio por falla de corazóns en arelas vivas a quen ouvir y-entendere; pois corazóns sonvos, homes e almas d'homes, o qu'habará d'ouviere y-entender o poeta d'unha raza... O canto qu'anuncie y-amostre sua preñez a un pobo, e que lle prediga o parto e l'o faga amare e traballar por él... non pode sere dinantes qu'as arelas e desosegos que precludian toda preñez: y-esas arelas non son

mais qu'o efecto d'unha tensión espiritual colectiva que soilo na máxima comunicación interior, posibre soilamente pol-a língoa propia, pode producirse.

Ténme, pol-o mesmo, que parecer ben o acerto d'"Os Amigos da Fala", xa que ditas arelas xurden antre nos fai tempo, porque algo d'estrordinario nos ven pasand'os gallegos...

... A variedá d'idiomas é feito natural, incoercible, y-a Torre de Babel n'é mais qu'o mito d'esta verdade. S'un pobo non ten xa misión nin cousa que facer na hestoria, arrinquésell'o seu idioma en boa hora, inda que non fará moita falla abofé, pois xa irán finándose de seu, seu idioma y-él. Pro s'un pobo inda ten algo que facer e serve ainda pra unha misión histórica, o tentamento d'arrincarlle o seu idioma será van'o primeiro, xa qu'a variedá de língoa e feito natural, incoercible, y-un atentado dimpois, porque será cego e ruiño intento de matar un pobo, poil-a maneira como se fala e se sente, y-a maneira de pensar e sentire, ó o "eu" de cada un, de modo qu'arrincarl'l'a un pobo bo seu idioma, sería arrincarl'l'o propio "eu" e pol-o mesmo, matalo coma pobo.

E pergunto agora: ¿témol-os gallegos algo que facer? ¿vimos, direi ainda, facendo algo?... Eu coido que sí. Pois entón, querere desusar o gallego antre nos seravos inútil, irracional, punibre... y-entón querere xeneralizar seu emprego como médeo de comunicación fonda e máxima, seravos eficiente, racional, loubabre.

COMO CANDO NENOS, XOQUEMOS C'A NEVE

GALICIA TIYO UNHA SEMANA DE "PASION"

¡A neve! Eiqui tedes o tema d'actualidade. ¡A neve! Quizáis pol-a ves primeira na vida, drento das correntes normaes da existencia, non é collida coma pe d'inspiración de poesías cursis e de crónicas inda mais cursis. As folerpadas madrileñas, por exemplo, todol-os anos serven de pretesto pr'o emborcamento en cartillas de cantas metá-

foras e cantas imáxes sensibleiras teñen ó branco... por *branco* dos tiros dos prumiferos.

A neve n'esta ocasión úneca non nos deu nin friaxe nin calore literario. Non serven pra qu'os literatos ofrecesen os manteigados poéticos de costume. Pro xermolou, inda qu'elo pareza paradóxico, un fondo e la-

CADRO BRANCO

O catedrático señor Seixo Rubio e o insigne artista Fernando Alvarez Sotomayor, descubriron n'un rapaz obreiro da fábrica de Puig, da Cruña, que se chama Xesús González Concheiro, un verdadeiro gran pintor en xérmen.

Sotomayor brindouse pra sere seu «padriño»; ofreceuse a telo no seu estudio de Madrid. A Deputación provincial e o Municipio cruñeses, daránll'ó rapaz unha pequena subención. Non houbo outros Mecenás, agás Barcón, que donou 500 pesetas. ¿Ond'están os «ricazos», que decía Gracián despeutivamente?

Xeixo Rubio e Sotomayor, son gallegos e souberon facere xustiza a un homildoso rapaz.

Inda hai homes nobres.

teixante fogo d'indinación nas almas gallegas. Os crimes moraes, rixense por leises opostas as dos crimes físicos. Canto mais forte sexa o estíño da natureza, mais indiferenza e maor friaxe sinten as almas. Coma qu'o vran é tempo antisocial, concedimento ás teorías de Rousseau. En troques, namentras dura a invernia, é cando o pensamento afonda nas suas producións.

Pro énos obrigado, particularizare. Falábamnos do fondo fogo d'indinación xenerado pol-a neve nas almas galegas,—d'unha neve que queima—e sobre d'esto pétanos esquirbire. Nunca ten acontecido o d'agora. Nunca a natureza s'axuntou a Galicia, coma ogano, pra brindárenos c'os efectos da neve un médeo *ad hoc* de podere facer destacar, sen perda, sobre lenzo branco, cal visión cinematográfica, o esquecemento en que nos ten o centralismo maldito y-o desleigamento conque nos ollan os políticos e non políticos da *Meseta*. ¡Todos!

A neve, dend'oxe, será un apóstol das nosas reivindicacións. Sobre da neve agora, pesi-a sua cativa consistenza, ergueremos un novo castelo de carraxes e xenreiras. Frent'a "España moura" de Verhaeren e Regoyos, poñeremos a Galicia branca dos derradeiros de 1916. E faremos camiñar a bola de rolo en rolo, pra qu'engrose, até convertírese n'un alude simbólico qu'esmague ós "frescos" que teñen a *Sampedro* (presidente do Consello d'Administración dos ferrocarrís do Norte) pol-o seu santo patrón.

✦

Levamos nove xornadas, ausolutamente incommunicados con toda España os gallegos. Os trens non podían vir'a Galicia; a correspondenza y-as mercadeirías, tampouco. En troques, a comunicación con Portugal, estivo franca, libre. De feito, pois, mais d'unha semana—¡valente muiñada!—por obra dos Gobiernos do centralismo, Galicia foi independente, relacioándose soilo c'a República portuguesa, coma se, por un milagre, as teorías nazionalistas do Dr. Horta houbéranse imposto. A neve y-os esquecimentos do Poder central—nunca tan de relevé com'agora—ergueron unha fronteira qu'espiritualmente xa non s'esvairá de nos e que ten que facernos pensare y-obrar os gallegos en xeito de transcendenza, s'é que non seguimos sendo os escravos y-eunucos de costume. Pro vede eiqui aínda outra coincidencia curiosa, dina d'asiñálarlos. Rodríguez Sampedro, embrema do abogadismo político fatal que fai niño, com'a araña, nos Consellos das Compañías y-Empresas españolas, con-

tribuindo a que soilo chegue a elas tanxencialmente, cando mais, a liña reuta da xustiza, é o paladín incansable—no terreo retórico—da xuntanza ibero-americana. E n'ostante esto, a Compañía que preside administrativamente, c'os seus aldraxes continos pra Galicia, determinou agora, gracias á santa neve—nunca tan dina do simile eucarístico—un ensayo forzoso de nazionalismo gallego ollante ós hirmáns veciños de lingoa, coma son os portugueses. Porqu'a neve lonxe de xearnos, deunos calore. Porqu'a neve fixo xermolar, cando menos de súbeto, com'un lóstrego, a concencia colectiva que nos fallaba, esnaquizando por un instantiño as loitas intestinas dos pobos gallegos—facéndonos ver'o ideal común—xa qu'o esquecemento do Poder central pra con nos, perxioticou integralmente os intereses de toda Galicia.

Cuáseque unha milleira de viaxeiros que viñan de Madrid e sairon da Cruña, Vigo e demais pobos gallegos do camiño, acháronse detidos en Astorga e Brañuelas pol-a neve, sen que se lles poideran levar axudas. ¡Coma no Polo Norte, leitor, na segunda década do sigro xx, cando os trens de Rusia e Noruega camiñan; cando camiñan, inda drento d'España, os d'Asturias que cruzan Porto-Pallares, os que cruzan Burgos, Aragón e Navarra! E inda houbo un gobernador, que goberna n'aquela insua sibeiriana, que foi capás de telegrafiarll'o ministro da Gobernación que "as probes vítimas da Compañía do Norte *estaban satisfeitas*". ¿Hai nada mais sanguiniento ou mais imbécil? Nin siquiera dimpois d'algus dias do bloqueio dos trens mandouse pol-o Goberno ou a Compañía, un ispeutor de correios pra qu'atopase solución ó atasco da correspondenza—solución tan doada com'a de facer trasbordo c'unha ristra de mulos, ou a de dare o rodeio por Asturias, nunca por Portugal, torpeza cometida nas derradeiras xornadas, que costou cara e saiu mal. ¿E queredes ferroláns e xixonese mellor argumento na defensa do ferrocarril da Costa? ¿Teríamos ferrocarril mais *uropeo* e útil até no xeito da estratexia militar? Ceibaí, berrando moito, estas verdades!... Tampouco se mandaron mantenzas pr'os probes viaxeiros de terceira que non tiñan—¡mal pécados!—conque mercar o perciso. Y-o comercio paralizado, y-o conflicto dos transportes por falla de vagós na liña de Galicia, anterior xa ó bloqueio, agravándose até o sumum. ¡Dimpois do cerre xeneral d'estabrecimentos!

Presoas houbo que fixeron a heroicidá de salvar a pe o longo anaco de liña ostruído—antr'elas moitos probes emigrantes ¡ou a sua derradeira visión d'España!, que tiñan por forza que chegar axiña a Cruña pra non perder o pasaxe dos barcos d'America. E ditas presoas afirman que non alcontraron empregados da Compañía no camiño, nin máquinas pincha-xeos, que sonvos pol-o visto pra servició dos trens d'outras liñas mais dinas qu'a gallega. ¡Tiveron que pasare nove dias pra que os do Norte mandasen 400 obreiros e máquinas exproradoras que n'un santiamén puxeron franca a vía de ferro! ¿Non envolve esto a maor responsabilidade? ¿Non é esto o *inri*? ¡Pro quen fala de eisixir responsabilidades en España, e menos en cousas de gallegos, senon un tolo? Abondou un discursiño do chistoso señor Seoane, pomba sin fel, no Congreso, cando xa camiñaban os trens, siguido do debutante coro a voces soilas, armoñizadas monocordemente, inda que con todo merecen aprausos, n'especial o Sr. Ozores de Prado que, punto por punto, pux'o dedo na chaga das cativizas da liña gallega. Abondaron uns telegramas de protesta en termos fortes—so-

CADRO MOURO

O Sr. Torre (D. Casimiro), deputado provincial, rebatindo unha xusta proposición do Sr. Reino Caamaño, dixo en sesión pública qu'as prazas de médicos da Beneficencia non poden dárense por oposición ante un tribunal gallego e en Galicia, «porqu'as impurezas da realidade fan fracasalas casi sempre», e que, pol-o mesmo, de non facerse en Madrid, cousa qu'orixina gaslos, teñen que seguire dándose por concurso.

¡Casimiro pro que mira D. Casimiro! ¿Conque os artistas gallegos (óllese o cadro blanco) poden facer xustiza, e os médicos gallegos non?

Pra protestar d'esta herexía tertamos que votare man de total'as ristras d'allos e cebolas que consume o Hospital de Santiago. Interinidades a un lado.

bre todo o dos comerciantes de Vigo, ben por eles—que nin siquiera publicou a prensa de Madrid, mais fria qu'a neve—lédea e encnedebos de carraxe—pr'as nosas cuitas.

¡Ai si o bloqueio—din moitos—fose mais aló de León, no anaco que serve ademais da liña de Galicia outras liñas de maor sorte qu'a nosa! Xa estaría entón, o camiño franco axiña...

Xamais, leitor, se deu vergoña tan fonda e cativa. Xamais se magoou a un pobo, como agora ó noso. Con lóxica unanimidade, protestou tod'a prensa da rexión gallega. Porque, pra conteira, até as liñas telegráficas interrumpíronse.

A "Voz de Galicia" dixo, trais verbas valentes, que "con mesura y buenos modos está visto que nada se logra". "O Noroeste" pol-a sua parte, exgramou, n'un maxistral artigo: "¡Ah, gallegos sin cólera, conformes de antemano con cuanto nos hagan! *Dios nos dea ira, que paciencia xa temos*. Por algo somos la región más leal de España, la que jamás creó dificultades, la que menos pide—¡fora de Pazos, xardíns, muelles, asfaltos, y-emplegos pra señoritos, nada!—v la que mejor paga los tributos que se le exigen por la organización oficial que no sabe que existimos más que para estrujarnos. Y por algo estamos siempre dispuestos a lamer la mano que más nos haya pegado, a reelegir dócilmente para los cargos públicos a quienes mejor nos abandonen a la arbitrariedad, no enseñando los dientes nunca."

Do mesmo xeito é todol-o qu'agora s'esquirbeu nos xornales gallegos. A neve, coma un milagre eucarístico, fixo comulgare por algún tempo a todos n'un mesmo idearim nazionalista, esquirto sobre d'ela coma sobre d'unha xigantesca cartilla. Era o instante d'imitar a Cataluña. Era o instante d'axuntarse todol-os gallegos dinos, principalmente a xuventude, baixo unha soila bandeira d'un soilo partido salvador e forte: concencia nacional en auelón.

Pro os bos, seguiremos no noso posto, predicando c'o exempro, c'o sacrificio, e os outros, os demais, seguirán pregando pol-a vida de presoaxes políticos—d'estos presoaxes qu'agora coma sempre se ciscan en nos—pra rendirles, de xionllos, preitesias propias soilo d'escravos e de vivos. E virá—xa veu, ¡qué noxo!—o desxeo da carraxe, coincidindo c'o da natureza, pra que poidan seguire viaxando, arrastrados pol-a Nosa Señora de Ferro, camiño da Vila-charca-cortesana, antre aprausos de cucos e silen-

zos de cobardes, os malditos, os miserabres caciques y-os arribistas labercos que traicionan, menuto a menuto, á probe nai Galicia. Como na Delora, moitos sinten o arrepentimento pra tornare a pecar.

¡Soilo o nazionalismo forte e fondo, logrará redimírnos, hirmáns! Veñan adesiós das almas xenerosas e cívicas. Veñan a nos, que somos xente moza e pura, sin lixos d'ambición. ¿Né o momento? ¿Non vos acora aínda o maor e mais terrible aldraxe que se l'infireu a Galicia, a toda Galicia? Enton decide que Galicia finou xa nos vosos corazóns: que o espírito de Galicia soillo latexa xa en nos. Nunca houbo instante crítico, coma o d'agora, pra facer ensamen de conciencia e pra axuntar forzas pra algo grande... ¡¡Gallegos! ¿onde estades?

X.

DEND'OURENSE

*Teñen os pobos a gala
n-o seu linguaxe falar:
fálase chino n-a China,
portugués en Portugal,
catalán en Cataluña
e n-a Alemania alemán,
soillo ós gallegos d'agora
hastra vergonza lles dá
falar a melosa e dulce
fala que falan seus páis.*

O TIO MARCOS D'A PORTELA

Lend'o cadro branco e o cadro mouro que publicou n'o seu primeiro número A NOSA TERRA, sentínome cheo de sana satisfacción pol'a afirmación d'enxebriemento que ten que dare ante os nosos hirmaus o grupo ourensano da Hirmandade d'os Amigos da Fala gallega ó adoutar por bandeira os versos enriba copiados.

En poucos ringlós, pintou de mau mestra o incomparable yate autor d'"Espíñas, Follas e Frores" o carauter d'esos gallegos vergonzantes, qu'asina rebaixan os seus merecementos ó abandonar o emprego d'a nosa dulce lingua.

Teñamos sempre de diante nos a sua baryl condenación de tan antirrexionalista conduta e practicando c'o exemplo falemos e escribamos ben ou mal, que non todos podemos gabarnos de conocele a perfeución, na nosa fala nativa, na seguridade completa de qu'o tempo andando, seremos os mais os qu'hoxe por falla d'amor ó terruño somol-os menos.

E non nos cansemos xamáis de repetir "Terra a nosa" co-a recia firmeza d'unha verdade innegable.

H. V. AMEIXEIRAS.

Ourense, XII-1916.

O 1.º de xaneiro, faráse por primeira vez en Cataluña, as Baleares e Valencia, a diada da lingua catalana.

En todol-os pobos d'aquelas rexións orgánizanse festas do idioma pra esa data.

Nos, pol-o mesmo, eisi como cantos grupos d'"Amigos da Fala" constituyen a "Hirmandade" en Galicia—Santiago, Monforte, Villalba, Carballino, Ourense, Pontevedra, Vigo—temos de dirixir o 1.º de xaneiro que ven telegramas de saúdo e d'adesión garimosa, á "Lliga Regionalista de Catalunya", en Barcelona.

¡Que non se vos esquezna, hirmáns! E un verdadeiro deber.

A MISA DO GALO

CONTO DE NADAL

Por Jules Lemaitre, da Academia Francesa

—Conta, conta, Susana, cómo é a misa do galo...

Era o vispera de Nadal. Os páis de Pedriño acababan de chegar da campia; a muller pechaba as vacas, o home aliñaba as ferramentas na granxa, e Pedriño, agardando pol-a cea, estaba sentadiño nun tallo, á caron do lar, frente a sua irmá Susana.

—Conta, conta, Susana.

—¡Oh!—dixo ista—Hai tanta lus que somella un paradiso... E dimpois cantan cousas tan bunitas, tan bunitas... E o neno Xesús, vestido con paniños d'encaixe, deitado na palla, e a Santisma Virxe de traxe azul, e San Gosé coa sua vara frofida, e á mais os pastores con moitos anos e carneiros.

Susana estivera o derradeiro ano na misa do galo e parecíalle ter visto ali todo aquilo. Pedriño, escoitaba encantado, e cando ela rematou, dixo:

—Eu quero ire á misa do galo.

—Es moi pequeno—dixo a nai, que entraba—Ti xa irás cando sexas maior, coma Susana.

—¡Eu quero ire!—dixo Pedriño fruncendo o sobreollo.

—Pero, niniño, a igrexa está moi lonxe, e neva. Se és bon e durmes, ouiral-a misa do galo sen saires da cama, na capilla branca.

—¡Eu quero ire!—repetiu Pedriño pechando as maíñas.

—¿Quén é o qui di "eu quero"?—dixo unha forte vos.

Era o pai. Pedriño non insistiu.

—Susana, vai deital-o teu irmanciño.

Deitado o neno, Susana pechou as cortinas da camiña... Pedriño non durmiu. Escoitou o ir e vir dos seus páis na cucuña. Despois oiú saír e pechal-as portas. Logo, o silencio.

Daquela Pedriño baixouse da cama. Buscou os seus vestidos na escuridade. Costoulle caro. Atopou o pantalón e a brusa, pero non o chaleco de picote. Vestiuse coma puido. Púxose a brusa do revés, e por mais que os seus dedíños cansáronse moito, ningún potón estaba no seu ollal.

Non puido atopar mais que un calcetín, e apoiado na parede meteuno ás avesas, co talón facendo unha bolsa, de sorte que o péño, mal calzado, non entraba ben nun dos pequeniños zocos, e o pé nuu abalaba no outro.

As apalpas e tropezando deu ca porta do carto; despois atravesou a cucuña, que alumaba pol-a fenestra sen cortinas o frío resprandecemento da neve... Súpeto alcontrouse fora, na brancura fonda e xelada.

A casa dos páis de Pedriño estaba feita lonxe da igrexa. Andábase primeiro un camiño as veiras do que medraban árbores; dimpois, virando á dereita, tíñase diante o campanario da aldea.

Pedriño non dvidou, botouse á andar.

Todo era branco de neve; a estrada, os matos e as árbores das hortas e do camiño.

E a neve facía remuíños no ár.

Pedriño afondábase na neve hastra os nocellos; os seus zoquiños facíanse mais pesados; as folepas enchíanlle os cabelos e os hombros. Pro él non sintía nada, porque vía ao cabo de seu viaxe, nunha grande lus d'ouro, o Neno Xesús e mail-a Virxe, e os Reises Magos e os anxeliños que teñen estrelas nas mans.

Camiñaba, camiñaba, coma atraído pol-a visión. Pro xa iba mais a modo. A neve cegá-

ba, enchía coa sua huata mol o ceo cateiro. O neno xa non conecia nada nin sabía onde estaba.

Agora o seus peiños pesaban coma promo; as mas, o naris, os ouvidos dofante; a neve metíasele pol-o pescozo, e a brusa e mail-a camisa estaban molladas.

Unha pédra fíxoo caer; perdeu un dos zocos. Buscouno moito tempo cas mans adormecidas, de xionllos na neve.

E xa non vía o Neno Xesús, nin a Virxe, nin os Reises Magos, nin os anxeliños que levaban estrelas.

Tuvo medo do silencio, medo das árbores cubertas de folepas, que máis que árbores samellaban pantamas.

O seu corazón encolleuse coa anguria, chorou e bradou entre as bágoas.

—¡Nanai, nanai!

A neve deixou de caer.

Pedriño, fitando d'arredor, viu o campanario, e viu as fenestras da igrexa, todas accas na noite.

Volveulle a sua visión e o coraxe e a forza. Ali, ali estaba a maravilla acuciada, o fermoso espetáculo de paradiso.

Non agardou a dal-a volta pol-o camiño, senon que foi todo dereito frente á igrexa alumada.

Rolou nunha gavia; tropezo c'un bidueiro, e deixou ali o outro zeco.

A través da campia o neno foise arrastrando cos ollos fixos no resprandor. E coma a cada paso iba mais a modo, o rastro de pequenas pisadas que deixaba atrás d'el engrabábase cada ves mais apretadamente na imensidade branca.

A igrexa chegábase a él e medraba. Oaia voces cantoras.

Co'as mans adiante, os ollíños dilatados pol-o éstasis, sostido solasmentes pol-a beleza d'un sono xa preto, entrou no cimitero que rodeaba a igrexa.

A grande fenestra oxival resprandecía por riba do pórtico.

Ali, moi preto, algunha cousa inefavel se realizaba... As voces cantaban...

Pedriño foi tremendo con todo o que quedaba de forza a un corpiño esgotado, frente a esta gloria e frente a estas cantigas.

Súpeto caeu a rentes d'unha silveira cuberta de neve, caeu cos ollos pechados, dormido, e sorrindo ao cantar dos anxeliños.

As voces comenzaron novamente os seus cantos.

E no mesmo instante as brancas folepas moles encomenzaron tamén a caer. A neve acóchou o corpiño. E así oiú Pedriño a misa do galo na capilla branca.

Nos, con presonalidade definida, con lingua propia, con institucións xurídicas respetables, queremos—como pedía o manifesto da Unión Catalanista do 10 de marzo do 1897—a lingua gallega con carácter oficial; que sexan gallegos todol-os qu'en Galicia desempeñen cárgos públicos; qu'eiqui senténcense n'a derradeira instancia por xueces e maxistrados gallegos, os preitos y-as causas; sere árbitros da nosa adiminstración, fixando libremente as contribucións e impostos; e queremos, ademais, sinon Cortes Gallegas pra lexistar sobre da nosa organización interna, cando menos qu'os nosos parlamentarios sexan fillos da rexión, pra impedir que "Zamora siga falando por Galicia".

DAMASO CALVO.

Un xesto de cidadanía

No Ferrol celebrouse un mitin que tivo verdadeira importancia. Prisdíronno os alcaldes de aquel pobo y-os de Viveiro, Mondoñedo, San Saturnino, Serantes, Ortigueira, Mañón e Pontedeume, ademais de moitas outras representacións da vida ferrolana y da vida da comarca que terá de recorrer a liña da costa.

O ouxeiro do mitin foi protestare contra da autitude na que se puxo o Sr. Lacierva, deputado por Mula, non esquecerse, oponéndose a presentación ás Cortes do voto particular que suscribiron sete deputados gallegos e asturianos, pídindo que no presupuesto se consinien dez millóns de pesetas cada ano, até compretar cen na década, pra construíre axiña o ferrocarril da costa.

Pronunciáronse valentes discursos, entre eles un do noso compañeiro Antón Vilar Ponte, en gallego.

Logo do mitin, quedou en sesión permanente a Xunta pro ferrocarril do Ferrol, o mesmo qu'a de Xixón. Os alcaldes de todolos pobos gallegos a quenes afeuta a liña da costa, comprometéronse a deixalas varas s'o Goberno non nos atende. O deputado por Ferrol, Sr. Moreno ten ofrecido, n'aquel caso, renunciar a súa acta, y-os obreiros ir a un paro xeneral, coma os comerciantes ó cerre d'estabrecimentos.

Agora, ofrecémoslles ós nosos leutores, pra qu'o conozan, o discurso que pronunciou no mitin do Ferrol, sendo moi gabado, noso compañeiro Antón Vilar Ponte. Dice así:

“Señores: Vou falar no idioma de meus pais e meus abós, no noso idioma, no que Dios e a Natureza déronme en herdo, no idioma no que aínda ningún cunheiro enganou a ningún distrito, no idioma que nos recorda qu'inda existe, Galicia. Eu non son traidor o meu espírito. Prométovos non abusar da vosa paciencia. O meu pensamento y-o meu sentimento veñen concretados en poucas liñas.

Si esta é a hora da verdá, e a verdá é o que faivos os homes libres, como dixo San Pablo, habedes de dispensáreme que vol-a diga. Oxe n'hai que empregar vaselina. Cauterios e revulsivos fortes é o que percisamos. Teño para min que estamos morrendo d'unha indigestión de prudencia, e as indigestions de prudencia, soilo son doenzas propias de pobos escravos e de pobos cobardes que crén, como os musulmá, no “estaba escrito”.

Hai que facer hestoria. Vai pra dous anos que nos xurtamos eiquí en Asamblea. Aquela Asamblea foi magoada pol-os caciques. Aquela Asamblea—¿xa non vos lembrades?—tivo a oposición dos pulpos noxentos que viven da política. Decían que n'era oportuna; decían qu'era fora d'ocasión. Nos falá-bamos estonces, berrando moito, que non había nin diante nin detrais de nos outra cousa qu'a Asamblea pra conseguire o arelado ferrocarril. Nos decíamos que desconfiá-bamos e desconfiaríamos sempre, dos políticos. E acertamos. A desconfianza y-o caldo de galiña, como di un refrán popular gallego, non poden facer mal a naide.

Pero aínda hai máis. Estonces veuse por algú con malos ollos que dixéramos que, si o Ferrol e Xixón estivesen en China ou en Turquía, en vez de pertencer o Estado español, xa terían feito o ferrocarril da Costa. Estonces, tamén, D. Rodrigo Sanz, este home ilustre, este home admirabile honra do Ferrol—xa que teño pra min qu'eu un dos gallegos d'oxe de máis valimento,—estonces, ta-

mén, repito, D. Rodrigo Sanz botou un xarro d'auga fría por riba dos nosos entusiasmos, dicindo que a do ferrocarril era unha cuestión económica mais que política.

Estonces cravósenos unha espiña qu'oxe queremos arrincar do noso peito.

¿Qu'a do ferrocarril da Costa non é unha cuestión política? Dixo Urzaiz na Cruña, que admirábase cando ouvia falar de qu'o preito autual d'España era económico e non político. ¿Cómo non ha de ser político?—preguntaba o Sr. Urzaiz con moita razón. Mata-de a prevaricación, facede unha España política honrada, moral, culta, conscente, que administre ben e que empregue os tributos do pobo no mais necesario, concruindo c'o a canalización do favore—y-a ver s'estonces o problema económico non queda resolto de contado.

Pois o mesmo n'este caso particular, señores. Político, político mais aínda qu'económico é o preito do ferrocarril da Costa. Político, como nos dixemos sempre. S'houbera deputados gallegos—non quero falar dos asturianos, falo dos nosos e pr'os nosos que non seían cunheiros, por eso falo en gallego—; s'houbera deputados que debesen a súa acta o pobo, millor dito, s'o pobo tivera consciencia y-educación cidadana, oxe, n'estes momentos, os deputados gallegos imponerían a voluntá dos distritos que representan, por riba de todo n'as Cortes. Y-o Goberno atoparíase n'un grave apreto.

¿Qu'esto n'é posible? ¿Cómo non! ¿Non vedes o que fan os nacionalistas catalás nas Cortes? ¿Non vedes como catro deputados e dous senadores con disciplina, pois nin siquera autua tod'á minoría sempre, sinon que se trocan os membros da mesma; non vedes, repito, como consiguen o que queren, canto lles peta? ¿Inda soilo c'unha simple ameñaza d'ostrución logrou o outro día, o señor Ventosa, us millóns pra Barcelona! ¿E os deputados gallegos non poderían facer'o mesmo, con mais razón aínda c'os catalás? ¿¿Por qué non'o fan??

¡Ai, señores, poñamos o dedo na chaga, magoese quen se magoe; porque non temos deputados—salvo esceucións pequenas, ben pequenas, póñanse nomes a conciencia;—porque non temos deputados, sinon arribistas da política, que representan o intrés propio xunto c'o do centralismo maldito. Son deputados de corredoira e de membrete, de si e non, deputados monosilábicos, c'os ollos postos na bola de Gobernación, escravos da oligarquía de grifo e vaso. Servos despreziables da Meseta irta.

Se os nosos deputados poidesen ter voluntá, ou si nosoutros fósemos capaces d'imponere unha voluntá que non temos, que non sabemos ter, que non facemos por ter, que non nos deixan ter, ¿non quedaría aprobado sin duda o voto particular que todos coecemos?

Que non nos enganen máis; non nos enganemos máis tampouco nosoutros. ¡Non teremos o ferrocarril, namentras non amostremos os dentes, namentras non pechémol-os puños!! ¿Hai que facer autos de rebeldía xusta, hai que deixar de ser cas que lamben a man do amo que lles zorrega; hai que chegar a un acordo pra silvare e darlles as costas a cantos políticos centralistas veñan a Galicia! Hai que pedire que non sexa máis a Cruña, por culpa d'algú..., antesala d'adulación noxenta pra persoaxes e cacicós.

A política de “do ut des”; política á catalana, xustiza a catalana, ley do Talión. Si se nos sirve, apraudir con sordina, friamente. Si non se nos sirve protestar con berros e autos estentóreos. Chegar a facer de Galicia un coto pechado, coma Cataluña, a onde non poidan vir os políticos sin o noso “placet”, sin o noso consentimento. Esto é

a base da nova e única política gallega dina. Se non acetades esto, chorade como mulleres o que non soupéchedes defender coma homes.

Que Lacierva e o causante de que non s'aprobe o voto particular? Mentira, mentira. Con Lacierva, sen Lacierva, contra Lacierva, s'houbera un Cambó ou un Ventosa, representantes de Galicia nas Cortes, teríamos axiña o ferrocarril. Non quere o Goberno facer o ferrocarril da Costa. E fala de Xuntas de defensa e protección ás industrias nacionais! ¡Cucos! Cuco tamén Besada, ese gallego do rexionalismo ortodoxo, que dixo fai pouco n'un periódico que non había que precipitars'a facer ferrocarrís secundarios y-estratéxicos, porque quizais despois da guerra substituiríannos os camiós automóviles. ¿Vichedes gansada maor?

Recordo un pasaxe d'Ovidio o gran poeta latino. Sileno namorouse do corpo d'unha fermosa ninfa nos bosque, cando a ninfa achábase dormida. Sileno dispúxose a disfrutare dos encantos da ninfa. E cando xa iba conseguila, o burro de Sileno, emprincipiou a rebuznar y-a ninfa despertou, deixando a Sileno c'un palmo de fuciños, composto e sin ninfa.

Lacierva, pra nos, foi o burro de Sileno. Sileno foi o noso optimismo inxenuo. Y-a Ninfa o voto particular. Non culpemos, pois, a Lacierva; culpémonos a nosoutros mesmos. Todol-o malo que nos pase e porque estamos durmindo; e porque vivimos aínda espiritualmente no bosque; e porque aínda estamos lonxe da cidadanía.

Si fracasamos agora, hai que pensare, como xa dixo A NOSA TERRA, en facer negociacións c'os capitalistas de Norteamérica, oxe con plétora de cartos, que queren imprantar negocios en España, pra que veñan aquí. Hai que poñere a proba os cartos de Galicia y-Asturias, ó mesmo tempo que lles decraremos a guerra a morte, sin cartel, ós políticos do centralismo, creando un idearium d'odios feros, pensando como Mirabeau que “moitos homes soilo nos parecen grandes porqu'os miramos postos nos de xionllos”.

Señores que m'escoitades: eu cumpro c'o meu deber. A min non m'amola ningún burro de Sileno. Eu falo no nome d'unha hirmandá nazonalista, mais transcendental do que moitos pensan, que conscentemente, con tenacidade, sen desmayos, vense organizando en Galicia, chamando ás portas do corazón da xuventude, pra ire conquistando, un a un, os homes das novas xeneracións, pr'a causa santa da nosa redención. Soilo nos salvará o nazonalismo gallego intransixente e fero. Defendemos unha bandeira, a bandeira de Pardo de Cela, rendida pol-a traición na Frouseira, a cuya soma non poden cobixarse os espíritos empodrecidos pol-a rutina ou pol-as comenencias particulares.

Dixo Asquith, no parlamento inglés, que soilo se debe sentire o patriotismo cando a patria atende y-ergue ós seus dándolles satisfacción interior. Como Asquith opinou García Prieto, n'un discurso en Santiago. ¿Y-a nos aténdenos y-axud'a erguernos a patria; danos ós gallegos a patria o que lles dá ós rifeños de Marruecos?

¡Ou gran patriota Xaquín Costa, que morriches por ter amores con España!! Eu recordo as tuas fondas palabras, que fan despertar unna tempestade no pensamento: “O paso qu'imos—dicia Costa—xa non vai sendo negocio sere español. Porque sere español soilo pra dar o tributo de sangue e cartos, e sere peor qu'escravos.”

E concruyo preguntando con pena: ¿Onde está o qu'eu soñei? ¿Onde están os decididos representantes das comarcas pr'as que é cuestión de vida ou morte a construción do

ferrocarril da Costa? ¿Son todol-os que aquí están e están todol-os que son? ¿Viñeron cheos de carraxe y-entusiasmo, unidos coma un soilo home, cando as campanas tocan a rebato, chamando a somatén? ¿E que anda confían nos deputados? ¿E que anda non saben que, como dixera Castelar, na civilización moderna xa n'hai salvadores e que cada un ten que salvarse a si mesmo?

¿Até cando?

Non teria nada d'estrano este diálogo:

—Oye, tú, causará buen perjuicio la detención de trenes.

—Bah, es pa los gallegos.

A natureza c'o nevar e os gobernantes feitos ainda mais neve que a mesma neve—pol-o frescos—tiveron nos comunicados datas abondo do resto d'España, poñéndonos a altura das selvas do corazón de Africa. Por unha parte as bulras da compañía de Ferrocarrís do Norte, e por outra o centralismo non poñendo coto ás bulras de aquila, faguendo istán con nos canto merecemos, pois unha rexión que terma de bulras d'estrano e d'aldraxes de gobernantes, ben merecido ten canto ll'aconteza e canto acontecernos poidera.

Noxo dá preteñecere a unha rexión com'a nosa con fillos cheos de unha mansedumbre borreguil rayana en escravitude; vergoña dá ser fillo de unha rexión que frente a aldraxes de tal natureza, non érguese alritada, chea de carraxe, non en demanda de clemencia que iso queda pra os pobos escravos, sinon esixindo cumprimentos de xusticia qu'è o que fan os pobos libres.

As voluntás e o temperamento dos pobos, adoito manifestados foron nas estrofas dos seus vates. Galicia até o de agora, non tivo —agás pequenas esceciós—estrofas viriles nin valentes onde se vira refrexado o sangue de lume do pobo celta; Galicia até o de agora, non tivo mais que mestres chorós que cal donas bulradas nós seus amores, choraban coma coitadas agardando pol-a volta da rivindicación da súa honra, e iso non é o que debérase faguernos ver, sinon amosfrarnos en cada unha nosa muller, unha Maria Piña, y-en cada un noso home, un Pardo de Cela.

Oxe que s'esquirbe en prosa, oxe qu'enmudeceron-os vates pra deixar ouir a vos dos loitadores da boa causa da nosa terra, un lento e siguido espetar de redención bulindo vai nas almas gallegas; un fogo abrasador, fogo patriótico, caldea o sangue das veas de unhas ducias de bos gallegos, que loítan por contaxiar c'o seu mal ó resto dos hirmáns en Galicia, por mais qu'eiquí, fora do mal da morriña, mansedumbre e caciques, non hay mal que contaxie. O centralismo inmunizounos contra os demáis males.

Frente ó aldraxe que agora istamos sufrindo de parte do goberno, todos, compreñadamente todol-os fillos de ista rexión, erguernos debéramos como un soilo home protestando enérxicamente contra o abandono e aislamiento en que nos teñen, e si vésemos que de iste xeito non chegábase a nada, rogarlle debéramos destonces con profunda fé a quen a neve manda pra que nol-a mandara a puñadas na fronteira até que chegara ó ceo, e incomunicados e soparados quedáramos pr'adoito, pol-os sigros dos sigros. Amén.

RICARDO CARBALLAL.

OS POETAS D'AGORA

CANTIGAS POPULARES

Ista ducia de cantigas conseguiu o premio no derradeiro certame literario e pedagóxico celebrado en Vigo pol-a Asociación de Mestres Católicos de Galicia.

I

N'hai cantigas coma as nosas
Nin fala coma a galega,
Non hai terra coma a miña
Nin baila coma a muñeira.

II

Fun ó enxido da Ventura
Buscando a felicidade;
Quixen collere unha rosa,
Esfollouseme nas mas.

III

Prendado dos seus feitizos
A unha linda Rosa amei,
Era rosa e tiña espiñas,
Nas espiñas m'espíñei.

IV

Para curarme das dores
Que m'atormentan-a y-alma,
Unha ollada dos teus ollos,
Unha soya m'abondara.

V

Vinte coma can de cego
Detrás d'unha custureira;
Se lle encargal-as cirolas
Que che deixe par'as medras.

VI

Moito me mira un mocíoño,
Nunca tanto me mirara;
¿Qué m'importa que me mire
Se falar nunca me fala!

VII

Rosiña que na roseira
Ó sol avalando istás,
¿Ainda onte abrochache
E xa te queren levar!

VIII

Non m'atruaxes na fontela
Cando pases por ali,
Qu'unque canto, galanciño,
Non che canto para ti.

IX

N'atoparéi pr'os meu dores
A degarada manciña,
Que se a manciña é o esquezó,
Non esquece quen cubiza.

X

Coma as rosas, coma as froles,
Inxeliñas, recedentes,
Así son-os meus amores.

XI

Son as tuas lenes bágoas
Cando esconsolada choras
Coma orvallo que tremela
Riba das pintadas rosas.

XII

O galego que non fala
Na lingua da súa Terra,
Nin sabe o que ten de seu
Nin é merecente d'Ela.

VICTORIANO TAIBO.

Compostela, 1916.

O DOLMEN

Moimento imperturbable, na nobre xuventude,
esta baruda raza fabricouche con tolo entuseasmo, soñando ao morno amor do colo da nosa nai que canta rebolando saúde.

Fervendo en ardor místico rubiches ha-
[trá
[Uios;
unha oración con moles de granito fixestes, c'o retombar das pedras sonou a túa vos, y-atrás d'unha alma ida chegar ao ceo quixestes.
Forte raza, permite que o espírito levante un teu cativo fillo no pasmo sumerxido, ollando para un dolmen soberbo y-atrevido, y-atrevido e soberbo, coma un poeta cante.

Alí está, coma un tempo, na alta cume serón d'un facho vixiante, co-a pátina cuberto dos sigros que pasan, igual que no deserto a esfínxe melancónica pra lexantía olléa.

Treman os liquens pálidos nas pétreas vestiduras
[ras
d'esta oración subríme que os antigos rezaron, e cando o vento funga nas profundas costuras parez que canta hestorias dos tempos que pasaron.
[ron.

Os penedos inxentes arrescenden á hucha de pazo medoeval; e son a letra santa de frase misteriosa que, coma unha froi mucha, pol-o sol abrasada, cara ao sol se levanta.

Cando na tarde queda borda o sol no ocidente sobre do cañamazo azul e trasparente as creacións subrímes da eterna fantasía, o dolmen brila coma cróa de pedrería.

O crepúsculo viste o altare da montana c'os sagrados encaixes de subríme artificio, fabricados con nubes de escarlata e de grana, para ofrecer aos dioses solemne sacrificio, y-estonces esa mole de penedos xigantes erguida ao ceo, parece un pontífice sumo fervoroso ofrecendo as oracións vibrantes que ruben en douradas espirales de fumo.

GONZALO LOPEZ ABENTE.

Muxía, 1916.

Do libro "Alento da Raza", no tear.

DOS CLÁSICOS ALEMANS

(De Storm, (1817-1888))

XULIO

Unha nai forte e leda ten un neno no colo;
de cantigas de berce échese o ar co-arrollo
Fai calor que atafeга, e o Sol ó campo abura;
en sazón e dourado o froito xa pendura.
Canta un pombo na fraga e namorada o atea!
dende o édramo a femia. Todo a feno rescende;
a terra fecundada ó ánimo alborza,
Só tí calas e pensas.—¿En qué cavilas, moza?

Féchame os ollos, nena, co-as tuas mans que
[aloumiñan
e das acedas magoas fánme vil-o descanso;
e cando chegue o estiño da delor, onda a onda,
—do xeito que camiñan
a esmorcer na praya as do mar quedo e mansa—
cando da magoa fonda
o final golpe sexa,
só tí serás quen encha meu corazón cansado;
e así como es tí mesma todo o que n-él latexa,
seu derradeiro folgo serás tí, ben amado.

(Vertido do alemán, por D. Antón Valcarcel, e traducid'ó gallego, por D. José Iglesias Reura).

POL-AS ESCOLAS GALEGAS

Teño estado moitas veces nun souto, deitado á soma dos castiñeiros ou d'algũa vella cañota, contemprando os brinquedos d'un fado de nenños e escoitando as suas conversas, ledas como gorxeios de parariños, que en verdade son dinas de seren escoitadas.

Os nenos das nosas aldeas e vilas falan galego; fálano enxebremente, e nos seus beizos de anxeliños é unha música a dozura d'ista nosa fala melosiña. Pro cando chegan a teren seis ou sete anos, á estes nosos nenños ridentes e falangueros mándannos á escola pra que adeprendan á lér. E tanto traballa o mestre ensinándolles o ja, jo, ju, ge, gi, co son castelán, que xa, no adiante, non hai pra os probes nenños nin regatos, nin fragas e demás verbas que teñen algún g, inda que este sino edexamáis tuvo na nosa fala a denuncia áspre que se lle dá ao j no idioma de Castela.

Os mestres, que xeneralmente non son da terra, desconocen a nosa fala, dispreçiana, aborrécena, e fan que os nenos, que por eles se guían, vayan pouco á pouco esquecéndoa, mirándoa coma un linguaxe dispreçiable.

Nista mais que en cousa ningunha poñen fino os escolantes; e cóidanse moito de que os malpocadiños nenos non falen nin tan siquera antre eles na lingua que as suas nais lles ensinaron, na bendita lingua do nosa terra.

E os nosos bós nenños de hoxe serán mañán homes que, afeitos a oul-o mestre primeiro, despois escoitando o que din da nosa fala xentes que soilo conecen o galego edalleirado pol-a mistura da pronuncia castelá, coñadarán que en verdade a fala da terra gallega é pouco grata, é burda e dispreçiable.

Isto hai que evitalo. Hai que facer porque os nenos que falen galego ao chegaren á escola, sigan nela, inda que estudien e adeprendan o castelán coma útil a todo español e moi necesario a quenés cecais emprenderán viaxe emigratorio a terras americanas, adeprendo e perfeccionando a fala propia, lendo os esquiretores e poetas galegos, despertando, en fin, na sua yalma o renãentora idea da persoalidade da raza.

Os mestres nados nesta terra aldraxada e escarnecida de coño poden e deben pór ao servizo da Pátrea o seu corazón de homes e a sua intelixencia d'encamiñadores da xuventude. E se por encuancto non podemos facer que en todas as escolas públicas sexan galegos os mestres, entendo que os bós fillos da Galicia que loitando pol-a vida en terras de alenmar teñen a saudosa lembranza da Pátrea befada pol-os que se chaman seus hirmáns, e nela sosteñen escolas, poden facer moito no senso de rezurdimento galego.

O ben de Galicia recrámao. Que os pobos que non teñen un alma desperta, viva, lexante, desaparecerán decontado da terra. E a yalma dos pobos é a sua fala.

L. DE SERGUDE

~~~~~  
 Todo-os industriaes, comerciantes e donos d'empresas gallegas ou relacionadas con Galicia, teñen qu'anunciárense na "NOSA TERRA. O anuncio será d'ésito e costa pouco.

Porqu'o noso boletín circula moito, é moi leido, e así na rexión coma en Madri, Cataluña, América e Portugal. En Galicia lénoo "e colecciónanno" as presoes de mais significación: médicos, farmacéuticos, notarios, rexistradores, cregos, comerciantes, sociedades de Recreio e cultura etc.

Podemos demostrare qu'é certo canto decimos.

## Naide pase sen falar c'o porteiro...

—Abofellas estouvos parvo. Galicia, xurde. No adiante respetaranna en Madri...

—¿Porqué, meu vello?

—¿Non viches o fermoso xeito dos deputados gallegos?

Todos falaron no Congreso.

—Todos: aquilo, mesmamente foi unha descarga pechada. Aquelo, cuasemente, lembrame o conto dos trenta gallegos que se dexaron esmendrellar porque camiñaban soilos. Un certámen d'escola; cousa de nenos con zocos novos.

—¡Ai ho! Ti, es un escéutico.

—E logo, queres que relouque, que abra unha boca de duas cartas e que bata as mans de xúbilo até facer callos. Abóndachem'o que teño na yalma.

—¿D'aquela?...

—Non creio en andrómenas nin no estoupe dos foguetes. Sonche un "Hamlet" enxebre e laberco, á miña maneira. Para min todo ch'é cuestión de "ser ou non sere..." Realista puro.

—Non comprendo.

—Comprenderás agora. Os deputados cataláns nunca falan por descarga pechada. Fala sempre un por todos. Inda soilos, non se deixan esmendrellar coma os gallegos do contiño. Os deputados cataláns son eleixidos pol-o pobo. Os deputados cataláns non queren sere subsecretarios, directores xenerales, nin ministros. Pol-o mesmo, adoito representan unha forza: unha independencia con raigós na terra qu'os criou. ¿O coro de deputados gallegos que debutou agora no Congreso, pasall'o mesmo? ¿Non viches como salvaron a responsabilidad do Goberno, que xa é salvar? Pois, que se poñan ledos os parvos. Eu, coma D. Casimiro, ó grau.

—Pro ¿non son merecentes de gabanza os deputados gallegos?

—Home... ¡por min que non perdan!

## Unha nota de xusticia

A nosa Diputación provincial nomeou a D. Marcelino Dafonte oficial primeiro das suas dependenzas. Muy ben feito. Aproveitámol-a ocasión para lle dar unha noraboa ó nomeado y-ós que nél puxeron a sua elección.

O Sr. Dafonte é un dos nosos. Sabémolo moitos anos hay. Gostexa de se lembrar da nosa fala e mediant'ela parola c'os nosos labradores, poñendo xeito y-enxebreza nos seus verbos. Mais no l'abonda con eso, senón que da mostras de amor á terra afirmando adoito con nobre craridá o mesmo que nos procamamos: o santo culto ó noso idioma como cimento da futura persoalidade de Galicia.

Os boletis diarios dixeron xa parte do que cadra tratándose de letrado tan sabido, de escritor tan feito e de compañeiro tan dino como é o Sr. Dafonte. Recollemos tales gabanzas, esta vez xustas, e facémolas nosas.

## PENEIRANDO

Xaimé Solá, o grande literato, honra da nosa terra, fixonos un saudo garimoso na sua notabre e popular revista, cada día mais moderna e amena, "Vida Gallega".

Adicounos moitas gabanzas, das que quzáis non sexamos merecentes.

Pro logo d'elas ou antre elas, deixa late-xar algo que nos obriga a que falemos, o gabado autore d'Anduriña".

~~~~~  
 Señor Solá: certamente vostede é un ga-

llego exemplar, que, falando e escribindo en castelán e tronizando unha groriosa carreira na Meseta—berce dos nosos males e cadaleito dos nos bés—dend'o fermoso rincuncho provinciano onde vive e traballa, fixo moito, moito, por Galicia.

N'é forzoso, non, pra sentire a nosa terra con tod'a yalma empregar a cotio a lingoa doce e aspra—o de melosiña e tenriña, xa nos amola—qu'a Natureza deunos en herdo. Pro sin facel-a restauranza do gallego, sin falal-o adoito, com'os cataláns nas rúas e escribilo nas cartas, non chegaremos ende xamáis, a tere concencia coleitiva. Siguiremos sendo pobo sin alma.

O noso preito d'oxe é o mesmo qu'o de Cataluña fai 30 anos, solamente.

¿Qu'algüs de nos vense obrigados a escribire no castelán? Cousa semellante ocorre en Cataluña. Pro fora das horas d'obligación, os cataláns falan castelán sempre. Onde queira que s'atopen. Dende Cambó é Prat da Riva ó derradeiro labrego.

~~~~~  
 O insine químico compostelán, Rodríguez Carracido, foi nomeado Rector da Universidad Central. Esto honra a Galicia.

Rector da mesma Universidad foi outro gallego: Nicomedes Pastor Diaz.

Par'ó centenario de Pastor Diaz que se lenibrou solenemente en Viveiro, fai poucos anos, pidirasell'a Carracido que apoyara no Senado unha proposición recramando unhos miles de pesetas ó Goberno, a semellanza do que conseguiran os xixonese pra honrar a Xovellanos.

Carracido, negouse a elo. En troques o senador catalán D. Federico Rahola, o mesmo qu'o Sr. Xunoy, ofreceran o seu apoio.

Carracido é un insine home de cencia gallego; pro n'é un bon político gallego.

¡E' qu'exixase de non sere querido eiqui onde é admirado!

Pois a cousa resulta natural. Nos, sómoslle moi francos. Que no noso galleguismo non entr'a raposeria.

¡Dannos a razón os concexales do Municipio de Santiago que s'opuxeron a que se felicitase o señor Carracido!

~~~~~  
 O "Imparcial" dixo fai poucos días que naceu agora o rexionalismo gallego, c'a interpelación famosa dos nosos deputados.

Ealcontra ben este rexionalismo, sempre que non se pareza ó catalán.

Namentras nosos deputados din qu'agora imitarán ós cataláns, "O Imparcial", pensa o contrario. ¿Quén merca este lió?

"O Imparcial" non pode falar das nosas cousas. S'houbera concencia en Galicia, non no lería naide.

"O Imparcial" é órgano de Gasset qu'agora no Congreso votou pol-a borda a Galicia pra defender á Compañía do Norte. ¡De Gasset a quen se lle regalou unha cruz con cartos gallegos pra que n'ela nos crucificara!

"O Imparcial" é órgano tamén do patriotismo centralista, dos intrases dos triqueiros casteláns, etc., etc.

~~~~~  
 De Leiras Pulpeiro:

Caseime c'unha viuda,  
 coidando que era canela,  
 e vin... que o saño esmagado  
 sempre escarranchado queda.

~~~~~  
 No coser todas son unhas,
 todas fan ben a puntada;
 pero á apertar... nos remates,
 n'hay quen lles gane ás de Masma.

~~~~~
 A condesa de Pardo Bazán, vai dar unha conferencia, notabre coma todas as suas, no Centro Gallego de Madri.

N'ela tratará dos nosos problemas. E inda que non afonde moito...
 ¡Cánto haberá sintido doña Emilia non ser deputado, agora que debutou o coro gallego no Congreso! Ali a súa voz arxentina—con perdón de Perez—trocariase en voz d'ouro.

E d'ouro vello, que val mais qu'o novo, in da qu'a condesa non esteña conforme.

Xa pode decire "O Imparcial" que naceu tamén o rexionalismo gallego feminista. E se non, lémbrese das probes mulleres que morreron, de mala morte, no cacicato gasetista do Porto do Son.

O señor Abad Conde—e perdoe a comparación, que soilo ten por ouxeto facer un chiste—n'é abade nin conde. Pásall'o mesmo qu'a Cánovas e Cervantes, respecto ós apelidos.

O señor Abad Conde—repetimos—, polo demais home culto, intelixente e honrado, deu unha conferencia sobre dos consumos no teatro Rosalía da Cruña.

Expuxo a súa opinión en alta voz, c'o desexo qu'os mais—total-as forzas vivas da cidade herculina—amostren a súa. Falou con luz e sin taquigrafos, sintindo a falta d'estes.

O do señor Abad Conde é un procedemento democrático, dino d'aprauso. A política moderna debe facerse eisi.

Cara a cara e sin tapuxos. Moi ben. N'esquencen qu'a República é o goberno do pobo pol-o pobo.

*****

NOVAS DA CAUSA

"Os Amigos da Fala" da Cruña, celebraron c'unha xuntanza xeneral, a data do 17 do nadal, conmemoración d'un novo aniversario da morte do Mariscal Pedro Pardo de Cela, e o seu fillo, na praza de Mondoñedo. Pronunciáronse patrióticos discursos, cheos de fe y-entusiasmo.

Logo acordouse o seguinte:

1.º Conmemorar todol-os anos dita histórica data pol-os "Amigos da Fala da Cruña.

2.º Rogar a todol-os grupos que compoñen a "Hirmandade" en Galicia, América e Portugal, o mesmo qu'ós boletis amigos, que, nos anos veñeidos, conmemoren tamén a triste efemérides do 17 de nadal, da maneira que poidan, sen esquecerla xamais, téndoa por data nazonal gallega, c'o ouxeto de chegar a crear a conciencia histórica co leitiva da nosa terra, que tanta falla fai-nos.

Na mesma xuntanza xeneral, acordouse, igoalmente, dar conferencias sobre cousas gallegas y-en gallego, todol-os sábados do inverno, na Academia. A primeira ten de ser axiña.

Tamén por unanimidá nomeouse na dita xuntanza, a proposta do bon hirmán Ricardo Carballal, que apoyaron con agrimo os Sr. Somoza e Parga, gallegos exemprares, Mestre da Fala a D. Manoel Lugris Freire, dramaturgo, poeta e home enxebre de corpo enteiro, veterano, cal poucos, das loitas galleguistas.

A proposta foi acollida c'unha ovación

saída do fondo da yalma de cantos coecemos os merecimentos admirables do autor de "Noitebras" e "Mareiras".

Outros acordos d'intrés tomáronse na mesma Xunta, que faremos públicos axiña. Antr'eles un certame de escritores, pensadores e poetas gallegos.

No Centro Xaimista representouse por segunda vez, c'un cheo de xente, o drama de Lugris "Escravidude". Foi un eisito maor aínda qu'o do día do estreno. Os intérpretes estiveron a moita altura, coma verdadeiros artistas, feitos e dereitos. Sobre todo Rodrigo, qu'é un actorazo.

Na casa do Sr. Lugris Freire, axuntáronse algús amigos, todos eles artistas ou afeirados o arte, c'o ouxeto d'escoitar a lectura d'unha nova obra teatral do autore d' "Escravidude".

Chámase "O Pazo", ten dous actos y-é unha comedia chea de gracia e vis cómica, sin que n'ela falte a nota sentimental. Está escrita en prosa e gustará moito, moito, o día que s'estrene, constituindo un acontecemento. E a obra madurada do Sr. Lugris.

Logo de dárenos a conecer "O Pazo" seu autore, leu o inspirado poeta D. Eladio Rodríguez González, algús versos, notables, cheos de galanura, dos que pensa publicar axiña n'un novo libro. Ten poesías coma "Os bois marelos" "A Corredoira", "A Morriña", e "Malpocado", verdadeiras xoyas da literatura gallega.

Axiña publicarán tamén libros de versos escritos na nosa fala, o gran Cabanillas, Victoriano Taibo—rapaz compostelán moi culto y-enxebre, exemplo de nobre galleguismo—Gonzalo López Abente, Xan Plá Zubiri, Florencio Vaamonde e Noriega Varela.

¿Non imos camiño d'un novo renacemento gallego? Pois inda hai mais.

No Centro Católico d'Obreiros de Santiago, vánse a poñer en escena os dramas de Lugris "Minia", "Escravidude" e "O Pazo", por un notabre cadro de decramación.

Fará, axiña, dito Centro, unha gran festa rexional na que debutará un admirabre coro enxebre.

Tamén a Xuventude Antoniana de Santiago ten outro coro "Os Feiticeiros" que xa cantou con ridente aprauso.

E aínda hai outro, "Follas Novas", da "Hirmandade da Fala" do mesmo pobo.

"Escravidude", estrenarás tamén, logo, en Pontedeume, y "A Ponte", en Monforte.

Na derradeira xunta d'"Os Amigos da Fala" santiaguesa, tomouse o acordo de celebrar unha velada y-outros autos, lembrativos do aniversario do nacemento de Rosalía Castro, que cumpre en febreiro.

N'ela tomarán parte bos poetas, cantará un coro de señoritas; haberá baile enxebre, teatro gallego, etc.

Tamén s'acordou pedire ó Municipio compostelán, n'unha moción que apoyará o elo-cuente e cultísimo concexal Luis Porteiro, que lle troque o nome de Calle do Hórreo—a rúa santiaguesa dos grandes distintos, en canto se faga alí a estación do ferrocarril—pol-o de "Gran Rúa de Rosalía Castro".

Entón A NOSA TERRA publicará un número extraordinario. Entón hai o pensamento de facer unha xuntanza de representacións de todol-os pobos de Galicia en Santiago. E aínda se coida que d'aquela nos honrarán os nazonalistas cataláns c'a súa visita de propaganda.

¿Traballan, ou non, "Os Amigos da Fala"? ¿Son a cousa sentimental, chorosa e inxenua que dicían algús cando nos constituímos?

Como haxa tenacidade e fe, triunfaremos,

hirmáns gallegos, chantando no cume da patria, a bandeira redentora. ¿N'é o noso o uneco camiño reuto do rexionalismo?

O Orfeon de Lugo, deu fai poucos días un notabre concerto no Ferrol, onde reco-leu moitas e xustas gabanzas.

N'este concerto tomaron parte a rondalla "Airiños da miña Terra" y-os inxeniosos escritores e actores, Charlón y-Hermida, rapaces enxebres, dinos de sinxelos aprausos.

"Os Amigos da Fala" de Monforte, conmemoraron xa, coma nos, o 17 de Nadal, efemérides da morte do mártir das liberdades gallegas, c'unha xuntanza na que se botaron discursos patrióticos.

Tamén os monfortinos, que preside o gran Banet Fontenla, organizaron conferencias no noso idioma. A primeira, que foi moi gabada, deuna o culto médico D. Xoxé Xan Casanova, falando da tuberculosis.

A segunda darayá o estudante de dereito, D. Román Piñeiro, qu'é un rapaz elocuente e de coñecimentos abondo.

¡Adiante hirmáns! E qu'o voso Orfeón y-o voso cadro de decramación xurdan axiña.

*****

Ramón Fernández Mato, noso amigo que ten o grave defeuto de sere castelanófilo—contradecind'a súa natureza qu'é gallega por dentro e por fora, un dos moitos viceversas d'eiquí—ó debutare coma deputado provincial na Cruña, pronunciou un discurso d'no de gabanza, xa que n'él dixo cousas ben ditas contra da Compañía do Norte e contr'o centralismo.

Pra Ramón Fernández Mato falla un verbo na língoa gallega: o verbo esixir.

E certo, abofellas. Unha das cousas porque vimos loitando "Os Amigos da Fala" é esa, percisamente: Acostumar a todos—nenos d' escola, políticos, mozos d'Univesidá, labregos, etc., a que conxuguen o verbo esixir en todol-os tempos, números e presoaas.

Cnado se faga REGULAR en Galicia o verbo esixir, e DEFEUTIVO o verbo pregar, xurdiremos súbetamente.

Sobre todo s'encomenza a conxugación pol-o imperativo.

Qu'é o "imperativo categórico" d'"A NOSA TERRA".

*****

✠

A DINIDÁ GALLEA

Finouse arripiada antr'a neve, logo d'unha larga semana de pasión, coma unha malpocadía pordioseira

Os poucos parentes y-amigos que lle restan na terra, pregan por ela con desconsolo.

As capillas dos *divos* qu'inda alentan por eiquí, dónalle todal-a indulxencia que lle pete ó Centralísimo e compañía... do Norte, sempre que Sampedro e demais políticos conselleiros se lembren d'elas.

O duelo despídese até outra vez. Suprícase por unhos días o tren.. puntual. Nos faremos un rosario de maldiciós.

Lo que gusta más á Bebe,
 lo que está esperando con impaciencia,
 es la
HARINA LACTEADA NESTLÉ
 el alimento preferido de los niños.

Compagnie Generale Transatlantique

VAPORES CORREOS DE GRAN VELOCIDADE

Servicios directos dende o porto da Cruña

Liña de Nova York

O 30 do mes de nadal saídrá da Cruña, directo a Nueva York, o vapor

VIRGINIE

Liña da Habana e Veracrús

Ademite pásaxeiros de primeira (varias

categorías), segunda, preferencia e terceira clás e carga.

PRECIO EN TERCEIRA CLAS

A Habana, 268,60 A Veracrús, 282,60
 Os emigrantes e todol-os equipaxes, son levados a bordo por conta da Compañía.

Liña de Francia á Nova York

Os vapores corrieos de moito andare d'esta liña, saen todol-os sábados de Burdeos, e facilitanse billetes de primeira e segunda clás.

NOTAS.—Quedan sin efecto total-as tarxas de visita, pois non se deixa entrare á bordo.

BOLETO PRA SUSCRIBIRSE

D. ....

domiciliado en .....

suscríbese por .....

a A NOSA TERRA.

Firma do interesado: .....

(As suscricións de fora da Cruña teñen que se facer por trimes-tre, semestre ou ano.

LIBREIRIA DE GARRÉ E ALDAO

Neste establecemento atópanse libros e revistas moi curiosos, antigos e modernos. Cambéanse e mércanse obras.

Rúa da Barreira, esquina a rua estreita de San Anudrés.

O SALÓN PARÍS

Neste elegante e moderno cine de moda na Cruña, véñse as milliores xoyas do arte cinematográfico.

O que o visita unha vez faise concurrente a cotío.

Os "Previsores do Porvir"

SOCIEDA MODELO

ESPELLO DE PATRIOTISMO

Chegou a 40 millós de pesetas d'aforro en 12 anos.

A súa representación na Cruña, ten as oficinas no número 45-2.º, da Rúa Real.

M. MIGUEL

Afinador é compoñedor de Pianos.

Avisos: Real, 48.—CRUNA.

VIÑOS BRANCOS E TINTOS

Riveiro: Arnoya fino.

Rioxa: Federico Paternina.

"Rioxa Ollauri" especial pra familias botella sin casco ..... 0'55 ptas.

Pedidos: W. LOSADA

Hotel Continental.

CONTOS GALLEGOS

— DE —

Asieumedre

Pol-a cativa cantidá de dous reas podeades ter risa unha semana enteira.

Véndese na Librería de Lino.

NAZONALISMO GALLEGO

A NOSA AFIRMACION REXIONAL

(2.ª EDICION)

Libriño ben imprimado nos modernos talleres da "Voz de Galicia" con xucios e opinións de Rodrigo Sanz, Porteiro, Banet Fontenla, Calvo, Xil Casares, etc., por Antón Villar Ponte.

Véndese a 50 CENTIMOS.—Os pedidos faránse ó autore, no Rego d'Auga, 4-1.º—CRUNA. Os suscritores d'este boletín poderán adiquirilo á mitade do prezo sinalado.